

مطالعات

فهرست و سرمقاله

اخبار و گزارشها

گروه پژوهشی تحقیق، تصحیح و فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی
با همکاری ادارات علم، تحقیقات و فناوری

انجمن علمی تحقیق و تصحیح
نسخه‌های خطی ایران

یامین‌الدلائب

صاحب امتیاز

انجمن علمی تحقیق و تصحیح نسخه‌های خطی ایران

سرمدبیر و مدیرمسئول

دکتر زهیر طیب (مدیر انجمن علمی)

سرمدبیران همکار

دکتر علیمحمد مؤذنی (استاد)

دکتر حکیمه دبیران (استاد)

دکتر سید مرتضی میرهاشمی (استاد)

اعضای هیات تحریریه

دکتر نورالدین نعمتی (استاد)

دکتر سید احمد کازرونی (استاد)

دکتر علی افضلی (دانشیار)

دکتر شیرزاد طایفی (دانشیار)

دکتر غلامرضا مستعلی پارسا (دانشیار)

دکتر احمد گلی (استاد)

اعضای هیات تحریریه بین‌المللی

دکتر محمد سرور مولایی (افغانستان)

دکتر محمد نوری الموسوی (عراق)

دکتر نورعلی نورزاد (تاجیکستان)

دکتر سید محمد اسدعلی خورشید (هندوستان)

دکتر احمد حسین بکر (مصر)

مشاوران و همراهان علمی

پروفسور ژاک لمار - دکتر احمد خاتمی - دکتر توفیق سبحانی - دکتر مسعود

معینی پور - دکتر صمد نژاد ابراهیمی - دکتر مرتضی طاهری - دکتر پیام

کبیری - دکتر زهره چراغی (نمایه‌سازی) - دکتر مرتضی رضوان فر - دکتر

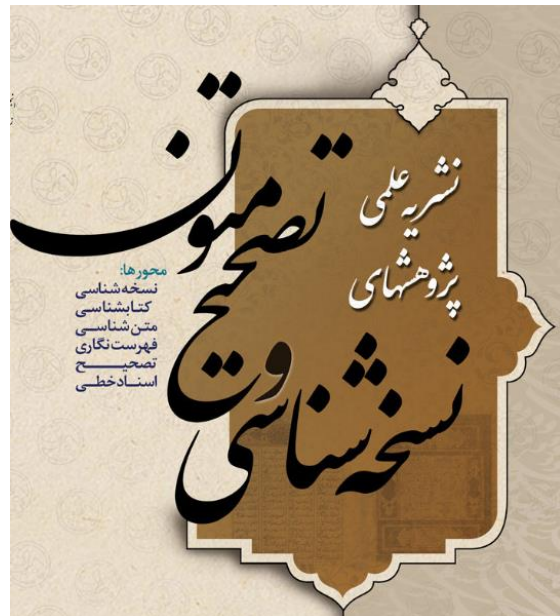
الهام ملک‌زاده - دکتر سعید شفیعیون - دکتر تیمور مال میر - دکتر

سیدحسین مرعشی - دکتر مرتضی چرمگی عمرانی - دکتر تیمور مال میر -

دکتر بنان حسن - دکتر سیدمحمد منصور طباطبایی - دکتر ابراهیم اقبال.

دوره انتشار

دوفصلنامه (دو شماره در هر سال شمسی)

با همکاری گروه پژوهشی تحقیق، تصحیح و

فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی

دوره چهارم، شماره نخست

(شماره ۷ پیاپی)

بهار و تابستان ۱۴۰۴ هجری شمسی

vol-4, Issue-1, March 2025

ISSN: 2783-4913

E-ISSN: 2821-1677

فهرست

دوره چهارم (۴) شماره نخست (۱) پیاپی (۷) بهار و تابستان ۱۴۰۴ هجری شمسی

زهیر طیب (سر دبیر و مدیر مسؤول)

نسبت‌گنش‌گری در حوزه نسخه‌های خطی با روندهای جدید فناوری اطلاعات و ارتباطات

صفحه ۱-۴

<https://doi.org/10.22034/crtc.2025.217719>

اخبار پژوهشی

صفحه ۴

زهرا علیزاده بیرجندی، الهام ملک زاده، اکرم ناصری

حاشیه‌نگاری نسخ خطی از منظر کارکردی و محتوایی مورد مطالعه: مخطوطات ترجمه‌ای

صفحه ۵-۳۸

<https://doi.org/10.22034/crtc.2023.423513.1124>

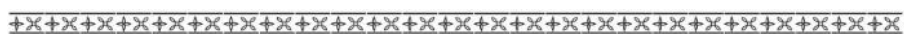
الهه پنجه‌باشی، سارا رزمجویی

صورت‌بندی مولفه‌های حیوانی (اساطیری-زمینی) در آثار معین مصور هنرمند دوره صفوی (۱۰۲۴_۱۱۱۵ ه.ق)؛ مطالعه

موردی: چهار نگاره

صفحه ۳۹-۷۰

<https://doi.org/10.22034/crtc.2024.434312.1133>

عباس رستمی، احمد طحان، فرزانه مظفریان
معرفی، نقد و بررسی نسخه خطی دیوان صحبت لاری

صفحه ۷۱-۱۱۴

<https://doi.org/10.22034/crtc.2023.423816.1125>

جواد تراب پور

تصحیح شماری از بیت‌های پریشان دیوان شایق لرستانی

صفحه ۱۱۵-۱۳۸

<https://doi.org/10.22034/crtc.2024.431313.1131>

زهرا رحیمی، محمد رضایی، قدرت الله خیاطیان

خطاها و لغزش‌های کاتبان در استنساخ نسخ شمایل الاتقیا و ردایل الاشقیاء (متنی از ملفوظات سلسله چشتیه از قرن هشتم ه.ق)

صفحه ۱۳۹-۱۶۶

[DOI: 10.22034/crtc.2023.410482.1105](https://doi.org/10.22034/crtc.2023.410482.1105)

نجمه دزی

نقد و تحلیل و معرفی نسخه خطی «شعر و شاعری» (دست نوشته منتشر نشده بدیع الزمان فروزانفر در حوزه تاریخ ادبیات)

صفحه ۱۶۷-۱۹۱

<https://doi.org/10.22034/crtc.2024.462895.1151>

عفت نقابی، علیرضا شعبانیان، حبیب اله عباسی

معرفی نسخه خطی شرح الاسماء الحسنی، تألیف عبدالعزیز بن نصیر السمرقندی

صفحه ۱۹۲-۲۲۴

<https://doi.org/10.22034/crtc.2024.444142.1141>

حمید نژاد سلیمانی، سید مهدی طباطبایی

معرفی امیر محمدصالح جغتایی و نسخه‌های دیوان وی

صفحه ۲۲۵-۲۴۵

<https://doi.org/10.22034/crtc.2024.448208.1143>

تیمور المیر، منور جان (Munevver Can)

تصحیح ابیاتی از نظامی گنجه‌ای در چاپ‌های لیلی و مجنون و هفت پیکر

صفحه ۲۴۶-۲۶۵

<https://doi.org/10.22034/crtc.2024.454385.1147>

رحمان ذبیحی

ارزیابی دست‌نویس کهنی از دیوان انوری و تصحیح ابیاتی بر اساس آن

صفحه ۲۶۶-۲۸۹

<https://doi.org/10.22034/crtc.2024.460524.1150>

نسبت‌گنش‌گری در حوزه نسخه‌های خطی با روندهای جدید فناوری اطلاعات و ارتباطات

راهکارهای نو... doi

زهیر طیب^۱

This is an open access article under the terms of the [Creative Commons Attribution-NonCommercial License](#), which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

© 2024 The Author(s). Journal of Codicology and manuscript research published by Torath pub. on behalf of the Scientific Association of Manuscript Research and Codicology of IRAN.

شتاب جهان در عزیمت به آینده، خطایی شناختی است: جهان به سمت ژرفای خویش در حرکت است و چنین حرکتی مقتضای کاوش و پژوهش در همه ابعاد جهان و زمان است. در این بین، تجربه زیسته و تاریخ گذشته، قدری گران و نقدی ارزان برای جویندگان است؛ چه بدست آوردن آنچه از دست بشر در دوردست‌هاست به نیرو و افزار و هزینه بسیار نیازمند است و کنکاش در منابع تاریخی، به اندکی از آن، سرشار! بدین سان فرصت بی نظیری که جهان در اختیار مردمان در این زمان قرار داد، سرمایه رشد بینش و دانش شده و در مواجهه با منابع کهن و متون دانش، امکاناتی نو را در اختیار می‌گذارد. پیوستن به این قافله البته برای مدیران پژوهشی و کتابداران، متن‌پژوهان و نسخه‌شناسان، امری لازم و بایسته است و دیگر نمی‌توان آن را امری جانبی و فرعی دانست و از دیگران خواست.

کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی و فرهنگی می‌توانند و ضرورت دارد از «شبکه‌های اجتماعی» و «جمع‌سپاری» به عنوان دو ابزار نو در گسترش امکانات پژوهشی خود بهره ببرند.

۱. دکتری زبان و ادبیات فارسی. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. دانشگاه تهران. تهران. ایران. و: کارشناس ارشد مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات. دانشگاه خوارزمی. تهران. ایران. Tayyeb@ut.ac.ir مدیر انجمن علمی و گروه پژوهشی تحقیق، تصحیح و فهرست نگاری نسخه‌های خطی ایران. (سرمدی). Info@makhtootat.ir

۱- شبکه‌های اجتماعی

ابزار ترویج: کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی در معرفی زمینه‌های علمی، روشها و ساختارها، منابع و امکانات و شناسایی علاقه‌مندان و استعدادهای پژوهشی از شبکه‌های اجتماعی بهره می‌برند. انتشار فشرده پژوهشها و نویافته‌های پژوهشها (Highlight) روشی است که ارتباط جامعه را با فضای پژوهشهای علمی (از جمله نسخه‌شناسی و تصحیح متون) برقرار می‌کند.

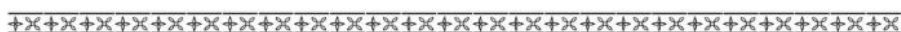
ابزار آموزش: ابزارکهای (Gadget) متصل به شبکه‌های اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر مهارت افزایی و آموزش (مانند لینکدین و فرادرس) به میدانی جدید برای دریافت محتوای آموزشی تبدیل شده‌اند. دیگر لازم نیست برای ورود به عرصه پژوهش، دنباله‌ای طولانی از مقدمات طی شود. به هرچه نیاز دارید در همان زمان دست می‌یابید و می‌آموزید. و هرچه را می‌دانید می‌توانید به دیگران، بکوتاهی یا در دنباله‌ای طولانی، بیاموزید. کتابخانه و مراکز پژوهشی باید واحد آموزش و جذب در شبکه‌های اجتماعی راه‌اندازی کنند.

ابزار اطلاع‌رسانی: خبررسانی از رویدادهای فرهنگی و انتشار برخط آنها بر صورت تعاملی، رویکرد جدیدی است که مراکز پژوهشی و کتابخانه‌ها می‌توانند از شبکه‌های اجتماعی در حصول آن استفاده کنند.

ابزار پژوهش: نرم افزارهای پژوهشی و سرآمد آن، هوش مصنوعی، امروز به میدان پژوهشهای متن‌شناسی و نسخه‌شناسی وارد شده‌اند. شناخت رویکردهای داده‌کاوی و متن‌کاوی و ابزارهای جدید هوش مصنوعی متن‌پرداز، از بایسته‌های پژوهشگران نسل نو در کار با نسخه‌های خطی است. هوش مصنوعی با شبکه‌های اجتماعی در هم آمیخته و ترکیبی بدیع از امکانات را در اختیار دانش پژوهان قرار می‌دهد.

۲- جمع‌سپاری (Crowdsourcing)

مدتهاست که امر پژوهش از دایره وظایف قابل تعریف برای کارکنان اداری خارج شده است (هرچند هنوز آثار این نگرش منسوخ در برخی ساختارهای آموزشی و پژوهشی و کتابداری، وجود دارد) اما پژوهش بتمابه امری قابل توزیع و تیمی، بویژه در حوزه نسخه‌شناسی و متن‌پژوهی، هنوز به فرهنگی غالب و کارا تبدیل نشده است؛ اما واقعیت این است که این نوع از پژوهش‌ها هم می‌توانند به صورت تیمی و حرفه‌ای و اقتصادی تر انجام شوند. خرد جمعی، برون‌سپاری کارها، منبع‌باز، فناوری برخط، نوآوری باز و هم‌آفرینی از مفاهیم نو در این عرصه‌اند.

بود که قطره قطره کمکه‌های بی‌چشمداشت آنان، منبعی فیاض و زاینده برای تامین مالی تجهیز منابع جدید (خرید نسخه‌های خطی) و تامین بودجه پروژه‌های زمین مانده می‌شود. در این بین البته باید قواعد و موازین جمع‌سپاری مالی که در رأس آن وجود هیأت ناظر منتخب جمع‌سپاران و حسابرسی و گزارش شفاف جریان مالی است نیز در صدر توجه مراکز مزبور باشد. اجرای جمع‌سپاری مالی می‌تواند در همکاری بین سازمانهای مردم‌نهاد غیردولتی و کتابخانه‌های و مراکز پژوهشی صورت بگیرد تا مقررات دست و پاگیر، مانع حرکت پویای آن نشود.

سرمایه‌گذاری جمعی

گونه‌ای از جمع‌سپاری می‌تواند به عنوان سرمایه‌گذاری (مثلاً برای خرید اسناد یا نسخه‌های خطی و سپردن آن به یک مرکز پژوهشی یا کتابخانه) انجام شود که به آن سرمایه‌گذاری جمعی (Crowdfunding) می‌گویند. از این طریق، سرمایه اجتماعی یک مرکز پژوهشی به تامین مالی سرمایه‌گذاران می‌انجامد و پروژه‌های بدون متولی یا فاقد بودجه، انجام و به ارزش تبدیل می‌شوند.

پایان

اخبار پژوهشی

نمایه‌نشریه علمی «پژوهش‌های نسخه‌شناسی و تصحیح متن»

از سوی دو موسسه معتبر امریکایی و اسپانیایی

در ماه مارس ۲۰۲۵ مؤسسه‌نمایه علمی معتبر جهانی EBSCO با ارسال ایمیل و تبادل تفاهمنامه همکاری، اعلام کرد که مقالات نشریه پژوهش‌های نسخه‌شناسی و تصحیح متون را نمایه خواهد کرد.

همچنین نمایه معتبر MIAR وابسته به دانشگاه بارسلونا وابسته به دانشگاه تاریخی بارسلونا (تأسیس: ۱۴۵۰ میلادی) در همین ماه با ارسال نامه‌ای از تمایل خود به نمایه مقالات این نشریه در پایگاه مقالات علمی خود خبر داد که با این پیشنهاد موافقت شد. (منبع: Makhtootat.ir)

